

DOI 10.26886/2520-7474.2(66)2025.3

UDC: 378.637.016:78

**DIAGNOSTIC METHODS OF FORMING THE ARTISTIC-CREATIVE
STRUCTURAL COMPONENT OF MUSICAL-PERFORMING
COMMUNICABILITY**

Mykhailo Mymryk, Candidate of Art History, Vice-Rector, Professor

<https://orcid.org/0000-0002-3963-9210>

e-mail: Mymrykmr@ukr.net

P. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Kyiv, Ukraine

The article is devoted to diagnostic methods of forming the artistic and creative structural component of musical and performing communicability. The following values of the levels of formation of the empathic and heuristic structural component of musical and performing communicability in students of the faculties of arts have been identified: professional (high) level, sufficient (average) level, initial (low) level of formation of the empathic and heuristic structural component. The diagnostic methodology was carried out using the following methods: the method of pedagogical observation of the manifestation of a creative attitude to the choice of instrumental and performing means of expression in the process of creating an interpretation of an instrumental work during individual lessons in the academic disciplines "Main Instrument", "Additional Instrument", in the process of group classes on the course "Orchestra Class"; a method of expert assessment of the manifestation of a creative attitude to the choice of instrumental and performing means of expression in the process of creating an interpretation of an instrumental work during the current and final certification events in the academic disciplines "Main Instrument", "Additional Instrument", "Methodology of Teaching Qualification Disciplines". This allowed us to provide quantitative and qualitative indicators of the levels of formation of

musical and performing communicability.

Keywords: *ascertaining experiment, diagnostic methods, artistic and creative structural component, musical and performing communicability.*

Кандидат мистецтвознавства, проректор, професор, Мимрик Михайло, Діагностичні методики формування художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності / Національна музична академія України імені П.Чайковського, Київ, Україна

Стаття присвячена діагностичним методикам формування художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності. Виявлені такі значення рівнів сформованості в студентів факультетів мистецтв емпатійно-евристичного структурного компоненту музично-виконавської комунікативності: професійний (високий) рівень, достатній (середній) рівень, початковий (низький) рівень сформованості емпатійно-евристичного структурного компонента. Діагностична методика була проведена завдяки таким методам: метод педагогічного спостереження за виявом творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації інструментального твору під час індивідуальних занять з навчальних дисциплін «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», у процесі групових занять з курсу «Оркестровий клас»; метод експертного оцінювання вияву творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації інструментального твору під час заходів поточної та підсумкової атестації з навчальних дисциплін «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», «Методика викладання дисциплін кваліфікації». Це дозволило надати рівням сформованості

музично-виконавської комунікативності кількісні та якісні показники.

Ключові слова: констатувальний експеримент, діагностичні методики, художньо-творчий структурний компонент, музично-виконавська комунікативність.

Вступ. Встановлення і конкретизація стану сформованості музично-виконавської комунікативності, необхідні для спостереження й аналізу динаміки формування досліджуваного феномена в студентів факультетів мистецтв, передбачали проведення констатувального експерименту як важливої фази дослідно-експериментальної роботи. Адже, тільки відштовхуючись від результатів констатувального експерименту, можна відстежити характерні особливості як покомпонентних, так і загальних динамічних зрушень у контексті практичного застосування розробленої методики формування музично-виконавської комунікативності в студентів-інструменталістів.

Аналіз останніх джерел із проблеми. Зазначена проблема спирається на наукові роботи українських авторів: теоретико-методологічні праці в галузі освіти (С.Гончаренко, О.Олексюк, О.Рудницька, О.Ткачук, В.Шульгіна та ін.); значення виражально-змістового етапу для студентів факультетів мистецтв у формування музично-виконавській комунікативності на констатувальному етапі експерименту (О.Бурська, О.Вознюк, Л.Гаврилова, І.Гринчук, А.Козир, В.Лелеко, О.Ляшенко, Л.Опарик, Г.Падалка, М.Ткач, О.Хоружа, О.Щолокова та ін.) [1; 2; 3; 4; 5; 7; 8; 9; 10; 11].

Мета статті полягає в дослідженні стану сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності студентів. Констатувальний експеримент розкриває з'ясування й визначення в студентів-інструменталістів рівнів сформованості музично-виконавської комунікативності, наявних до часу

упровадження в навчальний процес факультетів мистецтв розробленої експериментальної методичної моделі.

Виклад основного матеріалу. До констатувального експерименту долучились 316 студентів-інструменталістів, які здобувають вищу мистецьку освіту. Специфіку констатувального експерименту обумовило те, що в якості респондентів було запрошено студентів-інструменталістів, що на професійному рівні оволодівають грою на абсолютно різних музичних інструментах: на фортепіано, на народних інструментах (баян, акордеон, бандура, домра, сопілка та ін.), на струнно-смичкових інструментах (скрипка, альт, віолончель), на духових інструментах (саксофон, флейта, кларнет, гобой, тромбон, труба, туба), на ударних інструментах.

Залучаючи студентів-інструменталістів різних спеціальностей до дослідно-експериментальної роботи, ми спрямовувались на забезпечення наступних її параметрів на: забезпечення максимальної репрезентативності її результатів за рахунок охоплення достатньої кількості студентів-інструменталістів факультетів мистецтв, які оволодівають грою на клавішних, струнних, духових, ударних інструментів; забезпеченні вільної екстраполяції розробленої методичної моделі до навчальних процесів, які здійснюються не лише в межах факультетів мистецтв, але й в інших музичних та музично-педагогічних закладах вищої освіти, зокрема, в музичних академіях, консерваторіях тощо.

На констатувальному етапі експерименту ми діагностували вияв творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації. З огляду на результати статистичних обчислень, які були отримані на підставі проведення педагогічної діагностики у процесі констатувального експерименту, можна констатувати про такі значення рівнів сформованості в студентів

факультетів мистецтв емпатійно-евристичного структурного компоненту музично-виконавської комунікативності:

- професійний (високий) рівень сформованості емпатійно-евристичного структурного компоненту музично-виконавської комунікативності зафіксовано лише у 16,14 % респондентів;

- достатній (середній) рівень сформованості емпатійно-евристичного структурного компоненту музично-виконавської комунікативності зафіксовано у 40,19 % респондентів;

- початковий (низький) рівень сформованості емпатійно-евристичного структурного компоненту музично-виконавської комунікативності зафіксовано у 43,67 % респондентів.

За статистичними результатами ми виявили суттєве переважання низького (початкового) рівня сформованості емпатійно-евристичного структурного компоненту музично-виконавської комунікативності над професійним (високим), а також незначне переважання над достатнім (середнім) рівнем. Таким чином, констатуємо про необхідність упровадження під час формувального експерименту розробленого методичного інструментарію, спрямованого на вирівнювання педагогічної ситуації у сенсі підвищення кількості студентів на високому й середньому рівнях сформованості цього компоненту, а також зниження кількості респондентів, які посідають низький рівень.

Для продовження констатувального експерименту було проведено ряд експериментально-вимірювальних заходів, вжитих для діагностування й констатації рівнів сформованості в студентів факультетів мистецтв п'ятого – *художньо-творчого* структурного компоненту музично-виконавської комунікативності. Діагностування рівнів сформованості відбувалось згідно до критерію «Міра здатності студентів факультетів мистецтв до художньо-музичної творчості», а також у відповідності до трьох визначених показників сформованості

художньо-творчого компоненту.

І показник сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності – наявність умінь художньо-творчої мистецької діяльності. Осмислюючи сформованість умінь художньо-творчої мистецької діяльності в якості підґрунтя для інструментально-виконавської майстерності, доречно зазначити, що означені уміння є взаємопов'язаними і мають розглядатися комплексно, а саме: операційно-технічні уміння не можуть розглядатися поза межами творчих інтерпретаційних умінь, оскільки без належної інструментально-технічної підготовки втілення інтерпретаційної версії є неможливим; творчі імпровізаційні уміння також взаємодіють із інтерпретаційними уміннями, оскільки здатність студентів до імпровізації корелює із здатністю до створення різноманітних варіантів інтерпретаційних версій; творчі уміння роботи в музичному інструментальному колективі (в оркестрі, в інструментальному ансамблі тощо), які стосуються як виконання соло, так і злагодженої роботи у складі оркестрової або ансамблевої партії, також знаходяться у тісній взаємодії із операційно-технічними (у частині бездоганності технічного виконавства) й інтерпретаційними (у частині дотримання всім колективом єдиної інтерпретаційної версії) уміннями.

Діагностування рівнів сформованості умінь художньо-творчої мистецької діяльності, було проведено за допомогою педагогічно-вимірювального інструментарію, до якого увійшли:

- метод аналізу результатів модульного контролю, екзаменів та заліків з навчальних дисциплін «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», «Оркестровий клас»;
- метод експертного оцінювання сформованості умінь художньо-творчої мистецької діяльності;
- модифікована методика «Дослідження самооцінки умінь художньо-

творчої мистецької діяльності».

Розуміючи під творчим ставленням до інструментально-виконавських засобів виразності спроможність студентів факультетів мистецтв створити оригінальний продукт інструментального виконавства шляхом нетрадиційного підбору й використання означених засобів, слід зазначити, що оригінальний продукт інструментального виконавства являє собою самобутню, ефективно трансльовану до слухацької аудиторії інтерпретаційну концепцію музичного твору, що втілює у собі нові цінності, відкриває нові аспекти художнього бачення ідейно-образного змісту музичного твору.

Таким чином, творчий підхід до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретаційної версії передбачає здатність студента до варіативного їх застосування в залежності від поставлених інтерпретаційних завдань, а також від рівня технічної складності інструментального твору.

Водночас, створюючи інтерпретаційне трактування інструментального твору у процесі його вивчення, студент розбудовує «смісловий простір», умовно поділений на виявлення контекстуальних значень елементів, що формують музичний твір як самодостатній феномен, а також на суб'єктивне визначення цих елементів. Тобто вибір інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретаційної версії ґрунтується на виборі виявлених контекстуальних значень жанрово-стильових, фактурних, інтонаційних та інших елементах інструментального твору.

Діагностичні зрізи щодо окреслення рівнів творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації, було здійснено за допомогою педагогічно-вимірjuвального інструментарію, до якого увійшли:

- метод педагогічного спостереження за виявом творчого ставлення

до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації інструментального твору під час індивідуальних занять з навчальних дисциплін «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», у процесі групових занять з курсу «Оркестровий клас»;

- метод експертного оцінювання вияву творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації інструментального твору під час заходів поточної та підсумкової атестації з навчальних дисциплін «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», «Методика викладання дисциплін кваліфікації».

Застосування наведених вище методів для діагностування рівнів сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності згідно цього показника дозволило констатувати, що: професійний (високий) рівень творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації продемонстрували 25,00 % респондентів; достатній (середній) рівень творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації виявили 44,94 % респондентів; початковий (низький) рівень творчого ставлення до вибору інструментально-виконавських засобів виразності у процесі створення інтерпретації показали 30,06 % респондентів.

Третій показник сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності – здатність до творчого самовираження у виконавській діяльності. Саме творче самовираження у процесі інструментального виконавства дозволяє збагатити художній образ музичного твору, втілений композитором, аспектами власного мистецького бачення студентом-інтерпретатором

цього образу шляхом презентації під час прилюдного виконання своїх індивідуальних рис психологічно-творчого портрету.

Творче самовираження у процесі інструментального виконавства включає такі аспекти, як свідомий цілеспрямований саморозвиток здатності до творчої активності, самоаналіз та адекватне самооцінювання як власного творчого саморозвитку, так і результатів інструментального виконавства, а також самоконтроль і саморегуляція сценічної поведінки тощо. А.Зайцева підкреслює роль і значення творчої самореалізації та творчого самовираження у контексті «особистісно-творчої позиції майбутнього вчителя музики ..., що передбачає творчу активність ...студентів, становлення їх професійних здібностей через формування певної структури особистості, особливістю якої є внутрішня єдність» [2, 363].

Діагностування рівнів сформованості художньо-творчого компонента у відповідності до III показника – здатності до творчого самовираження у виконавській діяльності – було проведено за допомогою педагогічно-вимірювального інструментарію, до якого увійшли:

- метод педагогічного спостереження за здатністю студентів до творчого самовираження у виконавській діяльності під час концертних заходів, конкурсів інструментального виконавства, а також під час заходів поточної та підсумкової атестації з навчальних дисциплін «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», «Виконавський практикум»;
- модифікована «Методика дослідження здатності до творчого самовираження у виконавській діяльності».

Використаний для педагогічного діагностування метод педагогічного спостереження за здатністю студентів до творчого самовираження у виконавській діяльності, а також наведена вище

модифікована «Методика дослідження здатності до творчого самовираження у виконавській діяльності» дозволили констатувати, що:

- професійний (високий) рівень здатності до творчого самовираження у виконавській діяльності продемонстрували 14,56 % респондентів;
- достатній (середній) рівень здатності до творчого самовираження у виконавській діяльності виявили 39,87 % респондентів;
- початковий (низький) рівень здатності до творчого самовираження у виконавській діяльності показали 45,57 % респондентів.

Результати діагностики, що свідчать про наявні рівні сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності згідно III показника під час констатувального експерименту подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Констатація рівнів сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності за результатами констатувального експерименту (критерій – «Міра здатності студентів факультетів мистецтв до художньо-музичної творчості»)

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	61	19,30	131	41,46	124	39,24
II	79	25,00	142	44,94	95	30,06
III	46	14,56	126	39,87	144	45,57
У цілому для критерію	62	19,62	133	42,09	121	38,29

Наведені в таблиці 1 результати педагогічної діагностики, отримані під час проведення контрольних зрізів у процесі констатувального експерименту, підтверджують такі значення рівнів сформованості в респондентів художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності:

- професійний (високий) рівень сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності зафіксовано у 19,62 % респондентів;
- достатній (середній) рівень сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності зафіксовано у 42,09 % респондентів;
- початковий (низький) рівень сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності зафіксовано у 38,29 % респондентів.

Отже подані у таблиці 1 статистичні результати демонструють двократне переважання низького (початкового) рівня сформованості художньо-творчого структурного компоненту музично-виконавської комунікативності над професійним (високим) рівнем, а також незначне переважання достатнього (середнього) рівня сформованості цього компоненту над початковим (низьким). Таким чином, стверджуємо про доцільність упровадження під час формувального експерименту розробленого методичного інструментарію, спрямованого на збільшення числа студентів на високому й середньому рівнях сформованості цього компоненту, а також зменшення числа респондентів, які знаходяться на низькому рівні.

Після проведення необхідних заходів дослідно-експериментальної роботи щодо підбору, розроблення, модифікації та інтегрованого застосування педагогічно-вимірювального інструментарію для

встановлення та констатації рівнів сформованості в респондентів мотиваційно-інформаційного, духовно-особистісного, рефлексивно-конструктивного, емпатійно-евристичного та художньо-творчого структурних компонентів музично-виконавської комунікативності став можливим перехід до диференціації респондентів за рівнями сформованості досліджуваного феномену у цілому на підставі наукового узагальнення констатованих результатів розрахунково-статистичних обчислень.

Таким чином, поступова реалізація констатувального експерименту, проведеного шляхом встановлення й констатації рівнів сформованості в студентів факультетів мистецтв мотиваційно-інформаційного, духовно-особистісного, рефлексивно-конструктивного, емпатійно-евристичного та художньо-творчого структурних компонентів дозволила розрахувати і розподілити респондентів за рівнями сформованості музично-виконавської комунікативності.

Література:

1. Гончаренко С.У. (2008), Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ "Вінниця". 278 с.
2. Зайцева А.В., Козир А.В. (2019), Онтопсихологічні аспекти художньої комунікації в контексті парадигмальних змін у системі сучасної мистецької освіти. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського: журнал, вип. 2 (127). Серія Педагогіка: Одеса. С. 47-52.
3. Козир А.В., Федоришин В.І. (2012), Вступ до акмеології мистецької освіти: навч.-методич. посіб. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 263 с.

4. Лихвар В.В. (2011), Художньо-творча діяльність як культурологічна проблема. В.В. Лихвар, І.В.Лихвар. Новий Колегіум. 2011. №2. С.87-90.

5. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. (2010), О.П. Рудницька. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010. 255с.

6. Опарик Л.М. (2014), Особливості взаємодії композитора та виконавця у жанрі музики для інструмента соло (на прикладі духового музично-виконавського мистецтва). Культура і сучасність. №1. 14-17.

7. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України. 274 с.

8. Палаженко О.П. (2018), Методологічні основи формування компонентної структури виконавських умінь музиканта-духовика. Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя. Зб. наук. праць. Вип.10. Упор. С.Д.Цюлюпа. Рівне: Волинські обереги. С.111-116.

9. Савчук І., Мимрик М. (2017), Контент музично-виражальних можливостей саксофона в сучасній українській камерно-інструментальній музиці. Мистецтвознавство України. Вип. 17. К.: Нац.академія мистецтв України. С.159-179.

10. Шинтяпіна, Інна Вікторівна. (2005), Формування художньо-творчих умінь майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 - теорія та методика навчання музики і музичного виховання. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ. 20 с.

11. Havrilova, L., Ishutina, O., Kozyr, A., Khvashchevska, O. & Chuhai, S. (2020). Analysis and Interpretation of Yuri Chugunov's Suite of Moods for Saxophone and Piano. OPUS – ANPPOM's Eletronic Journal. Vol 26, 2020. No 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.20504/opus2020a2605>.

12. Tkach, M., Kozyr, A., Мымрык, М., Dubiuk, N., and Liming, W. (2023). General problems of higher music education, Загальні проблеми вищої мистецької освіти. Ways of modernizing education and improving the research skills of young people, Youth Voice Journal Vol. II, 2023, pp. 59-70. ISBN (ONLINE): 978-1-911634-96-6, e-mail: YVJ@rj4allpublications.com. DOI: 10.13140/RG.2.2.18140.97925

References:

1. Goncharenko S.U. (2008), Pedagogical research: methodological advice to young scientists. Kyiv-Vinnytsia: DOV "Vinnytsia". 278 p.

2. Zaitseva A.V., Kozyr A.V. (2019), Ontopsychological aspects of artistic communication in the context of paradigmatic changes in the system of modern art education. Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky: Journal, Vol. 2 (127). Pedagogy Series: Odesa. P. 47-52.

3. Kozyr A.V., Fedoryshyn V.I. (2012), Introduction to acmeology of art education: teaching and methodical manual. Kyiv: Publishing house of the National Polytechnic University named after M.P. Dragomanov. 263 p.

4. Lykhvar V.V. (2011), Artistic and creative activity as a cultural problem. V.V. Lykhvar, I.V. Lykhvar. New Collegium. 2011. No. 2. P.87-90.

5. Art education in Ukraine: theory and practice. (2010), O.P. Rudnytska. Sumy: SumDPU named after A.S. Makarenko, 2010. 255p.

6. Oparyk L.M. (2014), Peculiarities of interaction between composer and performer in the genre of music for a solo instrument (on the example of wind musical and performing arts). Culture and modernity. No. 1. 14-17. Grinchuk I., Burska O. Problems of musical thinking: theory and methods of development. Dialectics of musical logos and eidos: Teaching and methodological manual. Ternopil: Textbooks and manuals, 2008. 224 p.

7. Padalka G.M. (2008), Pedagogy of art: theory and methodology of teaching art disciplines. Kyiv: Osvita Ukrainy. 274 p.

8. Palazhenko O.P. (2018), Methodological foundations of the formation of the component structure of the performing skills of a wind musician. History of the formation and prospects for the development of wind music in the context of the national culture of Ukraine and abroad. Collection of scientific works. Issue 10. Compiled by S.D. Tsyulyupa. Rivne: Volynski oberegi. P.111-116.

9. Savchuk I., Mymryk M. (2017), Content of musical and expressive possibilities of the saxophone in modern Ukrainian chamber and instrumental music. Art History of Ukraine. Issue 17. Kyiv: National Academy of Arts of Ukraine. P.159-179.

10. Shintyapina, Inna Viktorivna. (2005), Formation of artistic and creative skills of future music teachers in the process of conducting and choral training: abstract of dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.02 - theory and methods of teaching music and musical education. National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Kyiv. 20 p.

11. Havrilova, L., Ishutina, O., Kozyr, A., Khvashchevska, O. & Chuhai, S. (2020). Analysis and Interpretation of Yuri Chugunov's Suite of Moods for Saxophone and Piano. OPUS – ANPPOM's Eletronic Journal. Vol 26, 2020. No 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.20504/opus2020a2605>.

12. Tkach, M., Kozyr, A., Mymryk, M., Dubiuk, N., and Liming, W. (2023). General problems of higher music education, Загальні проблеми вищої мистецької освіти. Ways of modernizing education and improving the research skills of young people, Youth Voice Journal Vol. II, 2023, pp. 59-70. ISBN (ONLINE): 978-1-911634-96-6, e-mail: YVJ@rj4allpublications.com. DOI: 10.13140/RG.2.2.18140.97925

Copyright Mykhailo Mymryk ©. 2025. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.